

**КЕРЧ –
ПРОХІДНИЙ
ДВІР?**

→ 2

**ПШИК «ПІВДЕННОГО ВІТРУ» – 3:
ЯК ОКУПАНТИ «ВПИСУВАЛИ
КРИМ У СВІТОВИЙ КОНТЕКСТ»**

→ 4

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

№ 46
16.11.2018

www.svitlytsia.in.ua

«Вселенские учителя! У вас православие пёстрое от насилья турского Магомета. Немощны вы стали, и впредь приезжайте к нам учиться. У нас – Божью благодатью – самодержавие, и православие чистее и непорочнее»

*(Зі звернення протопопа
Авакума до східних
патріархів під час
московського Церковного
Собору 1667 р.)*

15 жовтня під час засідання Священного Синоду Російської православної церкви (РПЦ) у Мінську було прийнято рішення про розрив євхаристійного спілкування зі Вселенським патріархатом через схвалення ним надання автокефалії українському православію. Мирянам же було заборонено брати участь у таїнствах, які здійснюються у храмах, підпорядкованих Вселенському патріарху Варфоломію I: до них належать і монастирі святої гори Афон.

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

Відтоді Вселенський патріарх для РПЦ став «розкольником», а Афон з «оплоту і найбільшої святині православ'я» перетворився на «звичайне

НАГОЛОС

ЧИ СТАНЕ КРИМ «ДУХОВНИМ ЦЕНТРОМ РУССКОГО МИРА»

переоцінене місце». До слова, росіяни називають Варфоломія I не Вселенським, а «Константинопольським» патріархом – або взагалі «турецьким», «стамбульським» чи «фанарським» (від назви мікрорайону Фенер у Стамбулі, де розташовується резиденція патріарха), применшуючи його статус у православному світі. При тому, що саме в цього «еретика» представники духовництва РПЦ просили благословення на відвіду-

вання Святої гори і звершення там богослужінь.

Буквально за два тижні «член Ради Федерації РФ від республіки Крим» Ольга Ковітіді, яка входить до його комітету з оборони та безпеки, ініціювала акцію «Ні – розколові православ'я», котру нібито підтримали греки Росії: вона зазначила, що рішення Вселенського патріарха Варфоломія I щодо «реабілітації українських розкольників» «розділяє і розколює цілий

православний світ», а Росія, що ініціювала у грудні 1912 – січні 1913 рр. створення Автономної чернечої республіки Афон, «дуже дбайливо ставилася і ставиться до православ'я». Тонкий натяк є зрозумілим: «Забрали назад свою» українську автономну республіку – зробимо те саме і з грецькою, як пити дати. І «Афон наш», і православ'я, і все інше.

При цьому Ковітіді заявила, що кримські греки

«разом із народом Криму сказали своє рішуче «Ні!» українському неонацизму», а православні росіяни «наразі через дії Вселенського патріарха не можуть причащатися на Афоні» (хоча ініціатором цієї забрани для своїх вірян, як було зазначено вище, стала сама РПЦ). Недаремно ж у вересні колишній прем'єр-міністр РФ Сергій Степашин, який очолює «Православне імператорське палестинське товариство» (має філію у Греції), запропонував зробити з Афону «незалежне державне утворення, за прикладом Ватикану». Втім, 6 листопада прем'єр-міністр Греції Алексіс Ципрас та архієпископ Афінівський Єронім домовилися, що грецька церква не протистоятиме пропозиціям уряду зробити державу «релігійно нейтральною» в обмін на щорічні субсидії та гарантовану заробітну платню для близько 9 тисяч священників країни: за словами Ципраса, ця домовленість є історичною, оскільки уможливило конституційні зміни у частині взаємин держави та церкви.

Слід згадати, що Афон як самоврядна спільнота 20 православних монастирів з 1312 р. перебуває у безпосередній юрисдикції Вселенського патріарха, а суверенітет Греції над ним було закріплено Лозаннською угодою 1923 р.

Ще у грудні 1912 р. півострів з моря зайняли війська Грецького Королівства, проте уряд Російської імперії зажадав їхнього виведення, після чого під час Лондонської конференції наприкінці 1912 – на початку 1913 рр. Росія запропонувала надати Афонові статус «автономної чернечої республіки» під протекторатом шести православних держав (Росія, Греція, Румунія, Болгарія, Сербія, Чорногорія), проте грецьке чернецтво Афону виявилось не в захваті від такої ідеї, зажадавши приєднання до Грецького Королівства.

Під час Першої світової війни було покладено край безконтрольному потокові росіян на Афон – не в останню чергу через плани російського уряду анексувати півострів разом із Константинополем. У 1914-1915 рр. 90 ченців російського Пантелеймонівського монастиря (який зараз через показне багатство називають «Хаятом» – за аналогією до відомої мережі фешенебельних готелів) було мобілізовано до російської армії, через що греки запідозрили уряд Росії у тому, що він засилає на Афон вояків і шпигунів під виглядом ченців.

→ 3

«У ЯКУ ТЮРМУ ТЕПЕР?..»

100 РОКІВ ВІД НАРОДЖЕННЯ МИХАЙЛА МАСЮТКА

→

7

ТОЧКА ЗОРУ

фото з відкритих джерел

КЕРЧ – ПРОХІДНИЙ ДВІР?

Раніше ми вже писали про те, чим обернулося відкриття моста для мешканців Керчі, чудово пам'ятаємо той ажіотаж, який утворився навколо церемонії перерізування стрічки, і на власні очі бачили розчарування кримчан, що сподівалися: міст вирішить усі їхні проблеми і негарзди. В Криму досі на сніданок – обіцянки, якими підгодовують щодня російські ЗМІ. Цього разу – будівництво залізничного сполучення із Російською Федерацією.

ІВАН КЛЕПИК

На прикладі траси «Таврида» стає очевидно, як усе це відбувається: незавершені ремонтні і нерозпочаті будівельні роботи, хаос, затори, аварії. Але, звісно, влада не винна. Ще залишився козир у рукаві: залізниця!

Будівництво залізниці через міст російська влада обіцяє завершити у грудні 2019 року, й ось тоді вже точно почнетесь рай на землі! В Крим поллються грошові потоки, бо наразі не всі можуть доїхати сюди на авто... Сумнівна перспектива, адже «РЖД» продає настільки дорогі квитки, що мандрівка автівкою видається більш вигідною. Але є ще одне «але», і стосується воно, насамперед, Керчі, яка стала ворітьми для ісконних господарів.

Якщо до 2014 року Керч була крайньою точкою на мапі України, то сьогодні ситуація не змі-

нилася кардинально: місто так і залишилося «крайнім». Парадоксально, але, здається, головна помітна трансформація – це величезний потік автомобілів, які їдуть повз. Ще до того, як було відкрито автомобільну частину моста, керчани розуміли: весь рух буде далеко за межами їхнього рідного міста.

Залізниця також оминає Керч, адже перша зупинка після мосту – станція «Керч-Південна» в смт Багерове, що розташоване в 15 км від міста. І мене бере великий сумнів, що на цій зупинці виходитиме хтось, крім місцевого населення. Тим паче, що в проєкті не передбачено будівництво траси від станції до міста, що вже є дивним.

Але це не всі гарні новини на сьогодні: разом з відкриттям нової залізниці в Керчі закрийть головний вокзал. Станція «Керч», що була відкрита в 1900 році і з якої колись можна було поїхати на «велику землю», закінчить своє існування. Як на мене, ця подія більш символічна, аніж будівництво нових доріг і відкриття мосту, адже станція «Керч» залишила слід у житті кожного містянина. Тут ми зустрічали потяги і самі їхали світ за очі, саме тут одна з кінцевих зупинок тролейбуса, в якому люди досі шукають щастя в номерах квитків, і це буде ще один крок, що віддалятиме жителів Керчі від цивілізації...

До речі, закриття станції також означатиме скасування електрички «Керч – Джанкой». Для керчан це особливий вид транспорту. Тут їздили або пенсіонери, або мандрівники, які

мали дістатися вузлової станції і стрибнути до потяга, що повезе їх до нових світів. За п'ять годин пасажири встигали обговорити останні новини зі світу політики, з'їсти біляш і купити рибу. Електричка користувалась попитом у населення, тут завжди було людно і своєрідно.

З 2014-го цей маршрут став надважливим для тих, хто приїжджав з України. Після перекриття залізничних шляхів наприкінці 2014-го електричка стала одним із небагатьох транспортних засобів, що дозволяє дістатися Керчі. Ще один варіант – автобус, що їде маршрутом «Джанкой – Керч» (220 км) прекрасні шість (!) годин. Приватних перевізників україналити – всі вони націлені на тих пасажирів, що їдуть до кордону і далі, в Новоолексіївку...

Тому електричка – це майже останній шанс доїхати до Керчі, однак за декілька років кількість вагонів скоротилася до двох, а ціна не відповідає швидкості і комфорту потяга. На жаль, уже за рік не буде і цього, і колись живий метушливий керченський вокзал спорожніє.

Загальні настрої жителів Керчі невеселі: у повітрі висить мовчання, просочене брехнею. І як би не старалися російські ЗМІ, різниця між картинкою на екрані і реальністю вкрай різоча. Керчани розуміють: єдине, що вони можуть зробити, це сподіватися на краще, адже за проєктом нової залізниці Керч не просто транзитне місто. Це якийсь прохідний двір, в якому ніхто і ніщо не залишається, окрім вихлопів, бруду, переритих курганів.

ДАЙДЖЕСТ

КРИМЧАНИ НАБРАЛИ КРЕДИТІВ У БАНКАХ ДЕРЖАВИ-ОКУПАНТА НА ПОНАД 10 МІЛЬЯРДІВ ГРИВЕНЬ

За 9 місяців 2018 р. банки держави-окупанта видали мешканцям анексованого Криму кредитів на загальну суму 24,3 мільярда рублів (понад 10 млрд є).

У «прес-службі кримського відділення Південного головного управління Банку Росії» зазначають: ця сума більш ніж удвічі перевищує аналогічний показник минулого року. Загальний обсяг кредитів, виданих у Криму, склав 74,9 млрд рублів (понад 31 млрд є); кредитування населення склало 32% від цієї суми. Зростання аналогічного показника у Південному федеральному окрузі, у складі якого окупанти розглядають Крим, склав 42,5%. За інформацією кримського фінансового «відомства», активізації роздрібного кредитування на півострові, серед іншого, посприяло зменшення відсоткових ставок. При цьому заборгованість за кредитами, виданими населенню, протягом року зросла на 74% і склала 25,6 млрд рублів (понад 10,6 млрд є) станом на 1 жовтня. Кредитування підприємців порівняно з 2017 р. зросло на 21,2%.

ВЗАЄМОВИКЛЮЧНІ ПАРАГРАФИ: ДІТЕЙ У КРИМУ ХОЧУТЬ ОТОЧИТИ ПСИХОЛОГАМИ ТА ОКУПАЦІЙНОЮ «РОСГВАРДІЄЮ»

«Уповноважена з прав дитини у республіці Крим» Ірина Ключєва висунула пропозицію зобов'язати учнів загальноосвітніх установ працювати з психологами.

При цьому вона назвала «неправильним підходом» негативну позицію батьків щодо цього. «Ми вважаємо за правильне виключити добровільність і зобов'язати батьків забезпечити такі комісії, щоб вони чітко розуміли ситуацію і не створювали ілюзій», – заявила Ключєва, підкресливши, що йдеться не про масове психологічне спостереження за дітьми, а про конкретні приватні випадки. Ініціативу «глави Криму» Сергія Аксьонова зробити окупаційну «Росгвардію» «єдиним виконавцем охорони у навчальних установах» півострова «щиро» підтримала «міністр освіти, науки і молоді республіки Крим» Наталя Гончарова, заявивши, що її «відомство» підготувало відповідного листа на ім'я очільника держави-окупанта Володимира Путіна.

У КРИМУ ЗМЕНШИЛИСЯ ОБСЯГИ ВИРОБНИЦТВА У ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

За попередніми даними «Крим-стату», в січні-вересні 2018 р. у галузі сільського господарства Криму загальні обсяги виробництва порівняно з аналогічним періодом 2017 р. зменшилися на 16,2%.

Згідно з розрахунками, зернових і зернобобових культур намолочено 881 тис. тонн (63,1% відповідного рівня попереднього року), овочів відкритого й закритого ґрунту зібрано 76,5 тис. тонн (71,3% від минулорічних обсягів). На 4,2% зменшився загальний обсяг виробництва яєць (з початку року вироблено 385 млн штук). Загальне поголів'я птиці всіх видів склало 8,4 млн, що на 10,7% менше, ніж в аналогічному періоді минулого року.

ТИМ ЧАСОМ

9 листопада під час вшанування у Сімферополі працівників сільського господарства «голова державної ради республіки Крим» Володимир Константинов висловив переконання, що сільське господарство окупованого півострова за останні 4,5 роки «має, чим похвалитися». «Ривок нашого с/г після того, як Крим став російським, відображається у цифрах. Санкції, які оголошують з ранку до вечора, лише допомагають нам. Кримська с/г продукція має величезну популярність у Росії. Якщо написано «зроблено в Криму», то ніхто навіть не перевіряє, бо знає – в нас дуже висока якість», – заявив він. «Міністр сільського господарства республіки Крим» Андрій Рюмшин, своєю чергою, розповів, що цього року на окупованому півострові порівняно з минулим «дещо недобрали за зерновими, але вже обсялися з великими показниками». «Загалом с/г Криму динамічно розвивається, вирішує завдання імпортозаміщення. Цього року виноградарі мають рекордний врожай за останні 5 років. До нас не завозять овочі – наші фрукти та городина вивозяться до Москви, Санкт-Петербурга та північних регіонів [РФ]. Молочної продукції в нас бракує – ми закриваємо лише 30% потреб, решта завозиться з материка [мається на увазі РФ]», – висловився він.

ЧИ СТАНЕ КРИМ «ДУХОВНИМ ЦЕНТРОМ РУССКОГО МИРА»

НАГОЛОС

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

➔ 1

В принципі, наразі ніхто й ніщо не заважає «найканонічнішій» країні світу створити такий собі «православний Ватикан» в «исконно своєму» Севастополі, який, на думку сучасних адептів «русского міра», є «колыбелью русского православия» – на тій підставі, що тут наприкінці Х ст. охрес-

тився «русский» князь Володимир. Скажімо, міністр культури РФ Володимир Медінський, прибувши до окупованого «города федерального значения» 6 листопада, заявив, що планує зробити його «ною історико-культурною, символічною столицею Росії». А там, мабуть, і духовна не за горами.

Тим більше, що ідею цю всіляко підтримує очільник держави-окупанта Володимир Путін. У посланні до Федеральних Зборів РФ від 4 грудня 2014 р. він, назвавши православ'я «об'єд-

нувальною основою російської держави», заявив, що анексований Крим (зокрема Херсонес) має для Росії «величезне цивілізаційне і сакральне значення – так

само, як Храмова гора в Єрусалимі для тих, хто сповідує іслам або юдаїзм»: мовляв, саме тут розташовуються «духовні витoki формування багатоликої,

але монолітної російської нації та централізованої Російської держави».

Наприкінці 2014 р. протодіякон Андрій Кураєв, російський місіонер і публіцист,

якого у вересні того року було звільнено з Московської духовної академії РПЦ, розкритикував послання Путіна до Федеральних Зборів, назвавши спробу провести історичну лінію від Херсонеса до Москви, ретельно обходячи Київ, «надто фантастичною», а порівняння Криму з Храмовою горою, за яку між мусульманами та юдеями багато століть ведеться «найважчий і нерозв'язний конфлікт», – «небезпечним». При цьому Кураєв нагадав, що прочани, які їхали на Афон або Святу Землю у XVIII-XIX ст., до Криму взагалі не заходили, а всередині Російської імперії Києво-Печерська лавра була більш шанованою святинею, ніж руїни Херсонеса, – та й взагалі не факт, що князь Володимир охрестився саме там.

ДАЛІ БУДЕ...

«БУДЕ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ – БУДЕ ПОШТА»

РЕАКЦІЯ

У 1918 р., як ми вже нещодавно нагадували, Крим встиг побути «самостійною державою» під керівництвом маріонетково-го «Кримського крайового уряду» (ККУ), очолюваного генерал-лейтенантом Матвієм (Сулейманом) Сулькевичем, і навіть пережити блокаду з боку Української Держави (УД) під проводом гетьмана Павла Скоропадського. Варто зазначити, що обидва державні утворення були де-факто контрольовані німецьким військом.

ІГОР СВІТЛИЧАНІН

18 вересня Рада Міністрів УД вирішила тимчасово призупинити «митну війну», а 5 жовтня – відновити поштове сполучення між Кримом і материковою Україною. В середині листопада кримська преса по-

Невыдача переводовъ. Ялтинская почтово-телеграфная контора до сего времени не выдаетъ почтовыхъ переводовъ изъ Украины на томъ основаніи, что въ настоящее время пока не существуетъ единой Россіи.

відомляла: «У поштових установах наразі приймається проста і замовна кореспонденція, адресована не лише до міст і селищ Криму, а й до України, Донської і Кубанської областей та до Великої Росії. Приймання посилок, цінних пакетів і грошових переказів, адресованих за межі Криму, поки що не проводиться».

15 листопада, після завершення Першої світової війни, Рада Міністрів УД прийняла остаточне рішення про зняття ембарго на постачання товарів на півострів. Однак влада в Криму перейшла до нового крайового уряду – суто проросійської орієнтації. Місцева преса надрукувала наказ № 6 командувача всіх збройних сил російської Добровольчої армії (ДА) у Криму, генерал-лейтенанта барона де Беде від 10 листопада, яким проголошувався вступ частин ДА на

територію півострова згідно з наказом генерала Антона Денікіна, котрий мав попередню домовленість з ККУ.

Наприкінці листопада у газетах з'явилася така новина: «Ялтинська поштово-телеграфна контора досі не видає поштові перекази з України на тій підставі, що наразі поки що не існує єдиної Росії». 29 числа у щоденнику «Крым» (№ 98), який видавався у Симферополі «за найближчої участі членів Кримськотатарського парламенту», у рубриці «Маленький фейлетон» з цього приводу з'явилася заголовка «Дотепна агітація» з підписом «Ретзель». Подаємо її в українському перекладі. Уявляється така картинка. Перед віконцем поштового чиновника зростає юрба і хвилюється.

– Та зрозумійте ж, панове, – сердиться чиновник, – що ви

заважаєте мені займатися! Не викликати ж мені пожежну команду! Сказано ж вам російською мовою, що надалі до возз'єднання Росії перекази з України не видаватимуться. – Та коли це буде? Та й чи буде? А в мене підприємство закритесь, якщо я не погашу платіж!

– А в мене діти голодують!

– А в мене...

– Це питання, – спокійно відповідає чиновник. – Хочете отримати швидше – допомогайте возз'єднанню.

– На федеративних засадах легко возз'єднати.

– Ні, це не годиться, мусить бути єдина імперія.

– Що ж накажете нам робити?

– Возз'єднуйтеся якнайшвидше.

– А якщо з цього нічого не вийде? Ви ж розумієте, що тепер зовнішні війни вже скінчилися, тривають внутрішні війни між старим і новим світом. Одні волають: «Царі всіх країн, з'єднуйтеся!», інші горляють: «Пролетарі всіх країн, з'єднуйтеся!». За такого становища все можливо на заході, і якщо звідти піде хвиля проти імперіалізму, – що тоді накажете нам робити?

– Тоді й запитаєте.

– Та зробіть ласку! Мені ж потрібні гроші на підготовку до походу проти Радянської Росії!

– Я старий горобець, і на полові мене не проведете.

Тим часом юрба гуртувалася дедалі гущіше, і вже пролунали погрози. Проведення грошових операцій стало неможливим. Чиновник востаннє закликав до розсудливості:

– Або, панове, розійдіться, або я припиняю операції.

– Та як же так?!

– Це свавілля, панове, візьмімо своє силою!

Віконце зачинилося.

Юрба збуджено загула і почала збиратися біля контори на вулиці, приваблюючи допитливих. Голоси обурення злилися в ярмарковий гомін. Так тривало до пізнього вечора. Наступного дня все повторилося. Кажуть, що юрба розбіглася лише тоді, коли брендмейстер міцним басом віддав наказ:

– Пожежна, л-лий!

Та все-таки потреба у грошах виявилася потужнішою за імперську ідею, і та ж картина повторилася й на третій день.

Чим це скінчиться – складно сказати. Буде добре, якщо це розпорядження залишиться чинним, доки старий світ не

розбіє нового; якщо ж воно буде скасоване раніше – то буде шкода, що пожежні вилили надаремно стільки води, і що юрба даремно хвилювалася і зазнавала стількох ускладнень у своїх особистих справах.

...Минуло майже століття. Наприкінці зими – на початку весни 2014 р. Крим знов окупували російські війська. Протягом весни-літа було силоміць припинено українське теле- і радіомовлення, роботу українських мобільних операторів, обмін кореспонденцією, друкованими виданнями та поштовими переказами між материковою Україною та захопленим півостровом.

Буквально нещодавно, у вересні, стало відомо, що «Укрпошта» не прийматиме листи з Криму, надіслані через Росію: як з'ясувалося, окупанти знайшли спосіб, відправляючи з півострова кореспонденцію на Москву, маркувати її як міжнародну і розсилати по всіх країнах, у тому числі й на материкову Україну.

Зв'язок з Кримом буде лише після «возз'єднання». Кажучи сучасною мовою, – деокупації та реінтеграції. Доки не буде єдиної України.

Зв'язок з Кримом буде лише після «возз'єднання». Кажучи сучасною мовою, – деокупації та реінтеграції. Доки не буде єдиної України.

25-27 жовтня у рамках російської пропагандистської концепції «Південний вітер» у Лівадійському палаці за підтримки «постійного представництва республіки Крим (РК) при президенті РФ», «Ділового культурного центру РК» та «Чорноморської асоціації міжнародної співпраці» відбувся черговий раунд «розмов на користь Росії» – V щорічна міжнародна конференція «Крим у сучасному міжнародному контексті. Роль суспільної дипломатії у розвитку і зміцненні євразійської інтеграції».

ВІТАЛІЙ СОЛОНЧАК

Очікувалося, що участь у ній візьмуть експерти з Москви, представники «громадських організацій» і «державної влади» Криму та зарубіжні учасники – загалом понад 100 людей з 36 країн світу. Йшлося про членів координаційної ради створеної торік країною-агресором «асоціації друзів Криму» з понад 10 країн світу (як відомо, «клуби друзів Криму» створені у понад 20 країнах).

Зокрема, під час конференції передбачалося розробити заходи з «протидії антиросійській пропаганді», «розширення контактів із закордонними громадськими організаціями», «формування громадянського суспільства в умовах санкцій та інформаційної блокади». Окремим рядком, з огляду на перспективи автокефалії української церкви, стояло питання «кризи у православ'ї та його можливого розколу».

* * *

На запрошення «заступника голови ради міністрів РК» – «постійного представника РК при президенті РФ» Георгія Мурадова участь в урочистій церемонії відкриття конференції взяв правлячий архієрей

ПШИК «ПІВДЕННОГО ВІТРУ» – 3: ЯК ОКУПАНТИ «ВПИСУВАЛИ КРИМ У СВІТОВИЙ КОНТЕКСТ»

Георгій Мурадов

Сімферопольської і Кримської єпархії УПЦ МП митрополит Лазар, який перед початком заходу відправив у Хрестовоздвиженській церкві панахиду за загиблими під час масового

вбивства у Керченському політехнічному коледжі: богослужіння відбулося на 9-й день після трагедії.

У своєму вітальному слові він назвав «землю давньої Тавриди», тобто Крим, «від-

давня славетною своєю святістю перлиною православ'я, яка має право називатися колискою православ'я на Русі». Саме тому його цілкова аудиторія мусить «перейнятися почуттям високої відповідальності за долю нашої рідної вітчизни (вочевидь, митрополит мав тут на увазі Росію та окуповані нею території) і святої матері-церкви» та відчутти себе «духовними спадкоємцями святого князя Володимира». Також митрополит Лазар порадив, що наразі держава [окупант] і церква (РПЦ та підконтрольні їй українські єпархії) «соборними зусиллями вирішують актуальні завдання з облаштування світлого майбутнього нашої вітчизни (тут уродженець Тернопільщини, вочевидь, знов-таки має на увазі Росію) на непорушних підвалинах історичних традицій Святої Русі».

Іншим почесним гостем конференції став нещодав-

но висвячений у Києві єпископ Ялтинський Нестор (Микола Доненко), призначений вікарієм Сімферопольської і Кримської єпархії УПЦ МП (стандартна для зазначеної церкви практика, коли єпископи і навіть архієпископи призначаються мало не на кожен район). Участь у заході також узяли «головний рабин Севастополя» Бін'ямін Вольф, «заступник муфтія мусульман РК і Севастополя» Айдер Ісмаїлов та священик УПЦ МП, ідентифікувати якого не вдалося.

* * *

У своєму вітальному листі до учасників конференції, якого зачитав Георгій Мурадов, «глава Криму» Сергій Аксенов заявив: «Самовизначення кримчан на історичному референдумі ґрунтувалося на їхній глибокій відданості історичній батьківщи-

ні – Росії і було продиктоване природним бажанням жити у мирі, спокої та злагоді. На Заході нас поки що не хочуть чути й розуміти, посилюючи інформаційний, економічний і правовий тиск на Росію та Крим. Кримчан намагаються покарати за наш вільний вибір. Ми мусимо дати відсіч українським і західним наклепам, брехні та пропаганді, що переходять усі межі пристойності. Тому сьогодні, як ніколи, важливою є роль народної дипломатії та громадських організацій».

Загалом уся конференція мала на меті намалювати образ України як держави – міжнародного терориста, котра брутально втручається у світовий лад і ламає його, а також порушує всі можливі і неможливі права та свободи «російськомовних російських росіянів» у цілому світі, у тому числі в «исконно русском» Криму. При цьому директор департаменту МЗС РФ зі зв'язків із суб'єктами РФ, парламентом та громадськими об'єднаннями Семен Григор'єв заявив, що його відомство має намір і надалі «сприяти нарощуванню міжнародних контактів Криму за рахунок недержавних структур і за лінією громадянського суспільства».

На «пряме насильство над волевиявленням громадян Євросоюзу через Крим» поскаржився член парламенту італійського регіону Венето Стефано Вальдегамбері. «Багато італійців хотіли б займатися бізнесом у Криму, розвивати тут туризм, сільське господарство, але, на жаль, офіційно вони не можуть цього робити, бо якщо в Європі дізнаються, що вони тут, їхні рахунки заарештують. Там блокуються грошові перекази до Криму, обмін необхідним обладнанням, відправлення туристів, ведення бізнесу. Блокується продаж кримських вин на європейському ринку: торік у Вероні на виставку вин зайшла поліція і заарештувала кримську продукцію. Прийняті у ЄС рішення санкційного плану не є коректними щодо Кри-

му», – заявив він, додавши, що напередодні у Москві кілька днів був міністр внутрішніх справ Італії Матео Сальвіні, який заявив, що його держава «визнає рішення, прийняті у Криму».

Голова ГО «Норвезька народна дипломатія» Гендрік Вебер, своєю чергою, похвалився, що за три тижні до ялтинської конференції відкрив у Москві туристичну компанію, яка нібито дозволить мешканцям Норвегії та всієї Європи подорожувати до Криму в обхід санкцій ЄС; при цьому він подякував урядові РФ, послові РФ у Норвегії, «урядові» та всім «ГО» Криму за «підтримку народної дипломатії».

Колишній 1-й заступник міністра оборони Греції, член «міжнародної асоціації друзів Криму» Ісіос Константінос пожалів кримських студентів, позбавлених можливості спілкування з іноземними однолітками й «обмежених рамками в'язниці абсурду» (краще й не скажеш), і назвав російську версію «народної дипломатії» «єдиним мирним способом донести до міжнародної спільноти правду про Крим, розсунути утворені довкола Криму та Росії стіни, зробивши їх повноцінними учасниками міжнародного процесу».

* * *

За словами «голови експертної ради з міжнародно-правових питань при уряді РК» Олександра Молохова, цього року кримські «юристи» подали позов проти України до Європейського суду з прав людини через «водну блокаду» окупованого Росією півострова; при цьому наразі за підтримки «влади» Криму, МЗС РФ та Адміністрації президента РФ створюється «некомерційна і неурядова громадська правозахисна організація з міжнародним статусом», яка «на постійній основі відстоюватиме права кримчан на міжнародній арені». На додачу «постійний представник РК при президенті РФ» Георгій Мурадов назвав «антикримські» санкції ЄС «пря-

Правлячий архієрей Сімферопольської і Кримської єпархії УПЦ МП митрополит Лазар та єпископ Ялтинський Нестор (Микола Доненко)

мим порушенням прав людей і всього населення». Немовби підбадьорити його взявся заступник директора Інституту країн СНД Ігор Шишкін: мовляв, західні країни впровадили жорсткі санкції проти Криму після його «повернення до складу Росії», бо усвідомили, що остання «подолала наслідки падіння СРСР і повертається до рангу великих держав», що є «прямым викликом життєвим інтересам і США, і ЄС».

При всьому цьому Георгій Мурадов поскаржився на відмову Інтерполу працювати в Криму, назвавши її «неприпустимою», і заявив, що це перетворює окупований півострів на «таку собі міжнародну сіру зону, де можуть переховуватися будь-які злочинці, яких тут не розшукують» (!). На додачу керівник апарату уповноваженого з прав людини у РФ Іван Соловйов нагадав, що після російської окупації Криму Інтерпол через протест україн-

ського бюро заборонив використовувати свій канал у «кримських справах», через що з міжнародного розшуку було знято близько 70 «небезпечних злочинців ще з українських часів, які наразі через безвізовий режим між Україною і ЄС вільно пересуваються світом і продовжують скоювати злочини». Також він поскаржився, що Україна «загалом не розглядає заяви кримчан про вихід з її громадянства, через що ті опиняються обмеженими в низці прав, у тому числі на працевлаштування на державну службу, до правоохоронних органів тощо» та «здійснює незаконне кримінальне переслідування мешканців Криму – колишніх співробітників державної влади, правоохоронних органів, судів, прокуратури – за статтями Карного кодексу України, що передбачають відповідальність за державну зраду».

Свого «колегу» підтримала і кримська «уповноважена з прав людини» Людмила Лубіна, заявивши, що Інтерпол «порушує права кримчан»: «Це не просто ускладнило криміногенну ситуацію в Криму, а й передворило його на «злочинну Мекку» – тепер злочинці, скоївши на нашій території свій злочин, цілковито спокійно можуть втекти за кордон, до тієї ж України, Європи і, навпаки, заїхати до нас, погрітися на сонечку.

Вони відчують абсолютну безкарність, бо їх ніхто не шукає. Крим фактично став прифронтовою територією, перебуваючи під санкціями і переживши кілька блоkad. Проти нас і всієї Росії розв'язано масивну інформаційну війну – діжками вихлюпується бруд про масові порушення прав людини та масові репресії цивільного населення в Криму. Спецслужбам вдалося запобігти багатьом диверсіям, але весь жах полягає у тому, що їхня мета – розгойдати ситуацію і поставити під сумнів історичний вибір Криму. У деяких випадках стає неможливо захищати права людини, у тому числі засадничі цінності та свободи».

«Зупинити епідемію русофобії» та «запобігти війні між Росією і Україною, до якої Київ підштовхують американці», російський публіцист Микола Стариков запропонував масовою видачею українським громадянам російських паспортів. «Сьогодні на кордонах Росії американці за мовчазного сприяння європейських партнерів ударними темпами формують русофобську державу, анти-Росію, яку в перспективі збираються зіштовхнути у війні з РФ. Така держава для Росії бути дружньою не може в принципі. Інша Україна, побудована на інших принципах, є частиною нашого народу, і лише американська політика протягом десятиліть не дає народові воз'єднатися. Цю загрозу треба усунути у будь-який спосіб, крім військового. Гарним способом є оперативна, швидка і масова роздача російського громадянства – спочатку мешканцям Донбасу. Другий етап – заява Росії, що вона вважає будь-якого громадянина України, не запламованого злочинами проти власного народу та русофобськими діями, гідним отримання громадянства Росії. Третій етап – відкриття консульств, різноманітних пунктів на кордоні з Україною і початок видачі мільйонів паспортів. Це зруйнує Україну за лічені дні. Ми – один народ, у перспективі

мусить бути одна держава», – заявив він.

* * *

За підсумками конференції було прийнято резолюцію, в якій серед іншого було заявлено про «необхідність розвитку та зміцнення міжнародного руху на підтримку російського півострова», «важливість визнання легітимності волевиявлення кримського народу навесні 2014 р.» та «зняття кримської теми з політичного порядку денного у відносинах західних країн з Росією», а також відзначено необхідність мирного врегулювання військового конфлікту «на південному сході України» на підставі «Мінських угод», проведення «європейського форуму народної дипломатії за конструктивну співпрацю з Росією» та «припинення незаконної санкційної політики».

На додачу учасники конференції звернулися до народів і парламентів, громадських об'єднань і «тверезо мислячих» політиків країн НАТО і Євросоюзу з закликом зажадати від своїх урядів вжиття рішучих заходів на користь налагодження мирного діалогу між державами, відтворення системи безпеки в Європі та світі, недопущення нових небезпечних перегонів озброєнь, ліквідації вогнищ конфліктів, які наражають світ на смертельну загрозу. Загалом під час конференції заявлялося, що світ наразі «опиняється на межі глобального конфлікту, який може мати непередбачувані наслідки і ставить під питання долю майбутніх поколінь».

Крім того, підписанти резолюції висловили підтримку «народові Донбасу, що страждає від терористичних методів, які проти нього застосовує Київ», висловилися за припинення інформаційної війни та поширення об'єктивної інформації щодо міжнародного порядку денного, а також за припинення «блокади Криму» та «переслідування» громадян, які відвідали окупований Крим у незаконний спосіб.

Звістка про жовтневий переворот надійшла на Кримський півострів 8 листопада. Всі партії, окрім більшовицької, виступили проти ескалації насилля в країні. Більшістю голосів ради в Сімферополі, Керчі, Феодосії та Євпаторії, основу яких складали есери та меншовики, прийняли постанови про невизнання влади більшовицької партії.

ТЕТЯНА БИКОВА, К.І.Н., НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК ІНСТИТУТУ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ

ЯК ЦЕ БУЛО...

Червоногвардійський загін у Бахчисараї, поч. 1918 р.

Більшовицькі організації півострова після отримання повідомлення з Петрограда активізували свої дії. Найрадикальнішою була рада в Севастополі. Уже 8 листопада вона оголосила про взяття влади у свої руки¹. Більшовики, що перебували в місті, почали надсилати агітаторів на кораблі, підприємства та військові частини. У середині листопада місцеві більшовики отримали нове суттєве підкріплення: в Крим з Петрограда прибула група партійних працівників, котра вже мала досвід революційної боротьби².

20 (7) листопада III Універсалом Центральної Ради було проголошено утворення Української Народної Республіки. В документі зазначалося: «До території Української Народної Республіки належать землі, заселені в більшості українцями: Київщина, Поділля, Волинь, Чернігівщина, Полтавщина, Харківщина, Катеринославщина, Херсонщина, Таврія (без Криму)»³.

Політика Центральної Ради щодо Криму мала двозначний характер. Вона майже не втручалась у політичні події в Криму, але наполегливо намагалась прилучити кримських політичних діячів до більш тісної співпраці з нею. Особливі зусилля докладалися, щоб одержати більший вплив на Чорноморський флот. 27 січня 1918 р. було видано закон про перехід Чорноморського флоту під юрисдикцію УНР⁴.

БОРОТЬБА В КРИМУ ПІСЛЯ ЖОВТНЕВОГО ПЕРЕВОРОТУ

Офіцери Кримського кінного полку (ескадронці), 1918 р.

Моряки Чорноморського флоту активно відгукнулись на петроградські події. Завдяки тому, що на флоті сильний вплив мали анархісти, які були союзниками більшовиків, більша частина моряків підтримала жовтневий переворот. 19 листопада 1917 р. у Севастополі відкрився I Загальночорноморський флотський з'їзд, учасники якого заявили, що вважають «обраний Центральний виконавчий комітет Всеросійського з'їзду рад єдиним носієм верховної влади та закликають усіх матросів, солдатів, робітників та селян згуртуватися навколо рад і підтримати їх у боротьбі з контрреволюцією»⁵. На з'їзді також обговорювалося питання про «зраду» Центрфлоту, який зайняв ворожу до радянської влади

позицію. Пробільшовицька частина моряків домоглася прийняття рішення про його розпуск⁶. Важливою подією на з'їзді було зіткнення між більшовиками та представниками Центральної Ради. Остання висунула питання про українізацію Чорноморського флоту. Більшовики зробили все для того, щоб ця пропозиція була відкинута⁷.

Проте слід відзначити ще одне рішення, прийняте під час роботи цього з'їзду: надіслати до ростовського та мелітопольсько-київського напрямку збройний загін «для допомоги справі революції й для розгрому добровольчих і козацьких частин», які начебто загрожували вторгненням до Криму з контрреволюційною метою. Невдовзі такий загін справді був направлений через Керченську прото-

ку до гирла Дону на спеціально зібраній флотилії дрібних човнів. Проте офіцерські та юнкерські загоны, а також козаки вцент розгромили ці досить слабо дисципліновані сили. Одержавши відсіч у Ростові, решта загону пішла суходолом на Маріуполь й далі, грабуючи та вбиваючи мешканців південної України. А. Малишкін свідчив: «Заколихалася по Україні сп'яніла та люта матроська слава... Вперше ковгнувши крові, матроси не знали тепер краю власній безжалісності»⁸. Назад, до Криму, повернулася лише частина більшовицького загону. Проте саме вона відіграла в подальшому страхітливую роль у розпаленні на півострові жахів червоного терору.

Не менш послідовною була лінія, яку більшовики проводили у національному питанні: цілковито його ігнорування. Значно пізніше Ю. Гавен відверто написав: «Треба прямо зазначити, що під час радянської влади у Криму в 1917 році ми не змогли вірно порушити та вирішити національне питання. Наші організації до захоплення влади в містах були дуже слабкі; революційна діяльність та їхній вплив обмежувалися майже виключ-

но вузькою сферою міського пролетаріату й, головним чином, флоту. Гірське, тобто татарське, село ми тоді майже зовсім не знали. Робітників, більш або менш видатних більшовиків, які б виростили в кримських умовах, у нас не було, за винятком Островської, що виростила в Криму. Керівниками революційного руху були товариші, які приїхали з інших районів Росії... Керівники кримської більшовицької організації серйозно звернули увагу на національне питання лише тоді, коли татарський Курултай уже спрямував проти рад озброєні ескадрони. ...Коли, зазнавши поразки від німців, наші частини, відступаючи, проходили через татарські села, вони стикнулися з явно ворожими настроями татарських мас»⁹.

13 листопада «для влаштування порядку та сприяння виборам до Установчих зборів» між представниками соціал-демократичних партій та Курултаєм було ухвалено рішення про створення так званого Кримського революційного штабу. На його чолі став Д. Сейдамет, його помічником – полковник В. Махухін. Штаб поділявся на відділи: політичний, юридичний, санітарно-ветеринарний, постачання та інтендантський. Основу військових частин складали 1-й та 2-й кримськотатарські кавалерійські полки (ескадронці) та кримськотатарський піхотний полк¹⁰. Крім того, до складу частин, що підпорядковувалися штабу, входили російські та французькі офіцери, включаючи літунів під керівництвом полковника Монтеро¹¹. Окрім них, у підпорядкуванні Штабу перебували два українських курені, котрі розташовувалися в Сімферополі та Севастополі¹². За повідомленнями місцевих газет, у розпорядженні Кримського штабу перебувало понад 2 тис. офіцерів царської армії¹³, які розміщувалися в Ялті, Феодосії, Євпаторії, Судаку та інших містах¹⁴. Одразу після появи Кримського штабу до нього звернулися матроси з лінкору «Воля» і заявили, що «лінкор віддає себе в розпорядження цього штабу»¹⁵. За різними даними, до складу частин,

підпорядкованих штабу, входило до 5 тис. осіб¹⁶. Вони на той час були досить боєздатними частинами, оскільки пройшли війну.

ДАЛІ БУДЕ...

- 1 Королєв В.И. Таврическая губерния в революциях 1917 года. (Политические партии и власть). – Симферополь, 1993. – С. 28.
- 2 Надинский П.Н. Очерки истории Крыма. – Симферополь, 1957. – Ч. 2. – С. 41.
- 3 Чотири Універсали. – К., 1990. – С. 10.
- 4 Центральный державный архив громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України). – Ф. 57. – Оп. 2. – Спр. 222. – Арк. 5.
- 5 Борьба за Советскую власть в Крыму. – Сборник документов и материалов. – Симферополь, 1957. – Т. 1. – С. 102.
- 6 Надинский П.Н. Вказана праця. – Ч. 2. – С. 42-43.
- 7 Там само. – С. 45.
- 8 Малышкин А.Г. Севастополь // Сочинения в двух томах. – М., 1965. – Т. I. – С. 423.
- 9 Гавен Ю.П. Борьба большевистского подполья за Советский Крым // Революция в Крыму. (Симферополь). – 1930. – № 9. – С. 9-10.
- 10 Врангель П.Н. Воспоминания. Южный фронт (ноябрь 1916 г. — ноябрь 1920 г.). – Ч. 1. – М., 1992. – С. 82-83.
- 11 Зарубин А.Г., Зарубин В.Г. Без победителей. Из истории гражданской войны в Крыму. – Симферополь, 2008. – С. 220.
- 12 Іванець А.В. Українізація сухопутних військових частин у Криму (1917 р.) // Український історичний журнал (Київ). – 2001. – № 1. – С. 60.
- 13 ДААРК. – Ф.-П.150. – Оп. 1. – Спр. 312. – Арк. 43.
- 14 Борьба большевиков за власть Советов в Крыму. – Симферополь, 1957. – С. 96-97.
- 15 ДААРК. – Ф.-П. 150. – Оп. 1. – Спр. 119. – Арк. 22-23.
- 16 Зарубин А.Г., Зарубин В.Г. Без победителей. Из истории гражданской войны в Крыму. – С. 220; Крымско-татарское национальное движение в 1917-1921 гг. Документы // Вопросы развития Крыма (научно-практический дискуссионно-аналитический сборник). – Вып. 3. – С. 20.

Будинок у Феодосії на вул. Степовій, де мешкав М. Масютко

«У ЯКУ ТЮРМУ ТЕПЕР?..» 100 РОКІВ ВІД НАРОДЖЕННЯ МИХАЙЛА МАСЮТКА

«Мене з дитинства захопила ідея звільнення свого краю від наруги чужинців...»

(М.С. Масютко)

18 листопада 1918 року в Чаплинці на Херсонщині в родині церковного регента й учительки народився Михайло Савич Масютко – український письменник, більше знаний як визначний правозахисник і політичний в'язень із числа шістдесятників.

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

У 1932-1933 рр. родина Масютків мешкала в Олешках, де пережила страшний голод (репресій уникнути вдалося, лише коли батько почав керувати сільським хором). Щоб привезти хліба дітям, батько пішов до Криму, підперезавшись спеціально пошитою вузькою торбиною, – яку знайшли й відібрали під час переходу Перекопу. Задля порядку батьки з молодшим сином Вадимом утекли до Криму, де голоду не було.

Скінчивши у 1934 р. Цюрупинську семирічку, Михайло навчався на робітфаці при Херсонському педінституті, де рятувався від

ПОСТАТІ

голоду щоденною мискою гарячої страви, яку видавали студентам. Того ж року вступив на мовно-літературний факультет Запорізького педінституту (відтоді ж родина Масютків стала проживати в Криму). У 1937 р., на третьому курсі, його виключили з комсомолу, а згодом і з вишу та заарештували після вечірки в гуртожитку, на якій хлопці ділилися спогадами про голод 1933 року. Після цього Масютко викладав українську та німецьку мови в Краєвщинській школі на Житомирщині. Незабаром на київському вокзалі він, приїхавши до столиці з позиченими грошима купити собі одяжину (не мав у чому ходити на роботу), зустрівся з директором Васильківської середньої школи Мельником: обох молодих педагогів було заарештовано. 18-річного Масютка за наклепницьким доносом було звинувачено у «контрреволюційній пропаганді» та засуджено на 5 років ув'язнення і на 3 роки позбавлено виборчих прав. Навесні 1938 р. його було доправлено на Колиму, де він, працюючи по 12-16 годин на

добу, добув понад 2 центнери золота і виснажився до 44 кг ваги та пообморожував пальці на ногах.

1940 р., після смерті батька, мати добила перегляду справи, після чого Михайла звільнили і реабілітували. До 1942 р. він викладав німецьку мову в одній зі шкіл Хабаровського краю, після чого був мобілізований до Червоної армії, пройшовши війну до Берліна. Працював військовим керівником у школі селища Сарабуз (найвірогідніше – Гвардійське Сімферопольського району). У 1946 р. за розпорядженням Міністерства освіти УРСР був направлений у Дрогобич, де працював завпедом 10-ї залізничної школи. З 1948 р. навчався у Львові в Українському поліграфічному інституті ім. Івана Федорова, і водночас закінчив екстерном Львівський педагогічний інститут, звідки у 1953 р., перед захистом диплома, був виключений за «ідеологічно хибний» реферат «Норми комуністичної моралі». Відтоді вчителює на Волині, Київщині, Херсонщині, у Галичині та Криму, працює науковим співробітником у музеї Івана Франка у Львові. У 1955 р. захистив диплом у Московському поліграфічному інституті, після чого знов учителює на Львівщині, Волині, Київщині.

З ЧАСОМ МИХАЙЛО МАСЮТКО ПОВЕРТАЄТЬСЯ ДО СВОЄЇ СІМ'І У САРАБУЗ. У 1956 Р. ВІН ПЕРЕЇХАВ ДО МАТЕРІ У ФЕОДОСІЮ, ДЕ РОДИНА ЗБУДУВАЛА ХАТУ НА ВУЛ. СТЕПОВІЙ, 20: ВИКЛАДАВ МАЛЮВАННЯ, КРЕСЛЕННЯ ТА УКРАЇНСЬКУ МОВУ В ШКОЛІ ТА ТЕХНІКУМІ, ЗГОДОМ ВІЙШОВ НА ПЕДАГОГІЧНУ ПЕНСІЮ, ПИСАВ СТАТТІ, ПОВІСТІ, ОПОВІДАННЯ; ЯК ХУДОЖНИК-ПОЛІГРАФІСТ ОФОРМЛЮВАВ КНИЖКИ (НАЙБІЛЬШЕ ДЛЯ ЛЬВІВСЬКОГО ВИДАВНИЦТВА «КАМЕНЯР»); ЗРІДКА ДРУКУВАВСЯ У РЕСПУБЛІКАНСЬКІЙ ТА ОБЛАСНІЙ ПРЕСІ КРИМУ І ЛЬВОВА

З часом Михайло Масютко повертається до своєї сім'ї у Сарабуз. У 1956 р. він переїхав до матері у Феодосію, де родина збудувала хату на вул. Степовій, 20: викладав малювання, креслення та українську мову в школі та технікумі, згодом вийшов на педагогічну пенсію, писав статті, повісті, оповідання; як художник-поліграфіст оформлював книжки (найбільше для львівського видавництва «Каменяр»); зрідка друкувався у республіканській та обласній пресі Криму і Львова. Під час шевченківського ювілею у 1964 р. виступив на феодосійському радіо та львівському радіо і телебаченні з бесідами про значення творчості Кобзаря. Від початку 1960-х рр., під час «хрущовської відлиги», брав активну участь у національному русі, написав низку публіцистичних статей, які поширювалися самвидавком по Україні; намагався передати деякі праці для публікації за кордон. Деякі сатиричні твори були підписані псевдонімом «Михайло Перекоп».

5 серпня 1965 р. до помешкання Масютка у Феодосії вдерлися співробітники КДБ, які вилучили рукописи його художніх творів і літературознавчих статей та самвидавну літературу: всі матеріали кваліфікувалися як «антирадянські». Вдруге він був зааре-

штований у Феодосії у вересні 1965 р. та згодом доправлений літаком до Львова, де 23 березня 1966 р. на закритому засіданні обласного суду був засуджений на 6 років таборів суворого режиму за «антирадянську націоналістичну пропаганду й агітацію». Навесні 1966 р. Масютка запротестували до таборів Дубравлагу, де його, попри виразку 12-палої кишки та перенесену складну операцію на серці, примусили працювати вантажником аварійної бригади, внаслідок чого порозходилися післяопераційні шви. У грудні 1966 р. він потрапив на півроку до табірної тюрми за «виготовлення й поширення антирадянських документів», після чого був засуджений на 3 роки ув'язнення у сумно відомому «Владимірському Централі». Поневіряння політв'язня були зафіксовані у праці відомого дисидента В'ячеслава Чорновола «Лихо з розуму», що вийшла за кордоном і містила біографію двадцятьох українських бранців радянського режиму.

У 1971 р. Масютко повернувся до Феодосії, але місцева влада суворо заборонила йому з матір'ю і дружиною жити у власній хатині; в МВС він почув, що не має права проживати у Криму, на Київщині та заході України. Довелося продати хату й поселитися в Дніпрі нах поблизу Нової Каховки. Там Масютко весь час перебував під наглядом КДБ без права виїзду – аж до розвалу Радянського Союзу. 28 жовтня 1992 р. він був реабілітований. Доля вічно гнаного не залишила його і в старості: у вересні 2001 р. мусив виїхати з Дніпряна до Луцька, до сестри дружини. «Так у яку ж це тюрму везуть нас тепер?» – були його останні слова, коли сідав у вантажний автобус. У 83-й день свого народження Михайло Савич помер від інсульту. Похований він у Луцьку на приміському кладовищі.

ПАМ'ЯТЬ

МИХАЙЛО
МАСЮТКОВ ПОЛОНІ
ЗЛА
(1973–1979)

(УРИВКИ)

Того дня я приїхав з роботи рано. На веранді було повно людей. На гапчані сиділо троє незнайомих, а проти них моя мати, тітка й моя дружина Ганнуся. Коли я зайшов, троє незнайомих підвелися і один за одним подали мені свої руки на знак привітання, а потім один з них, високий літній чоловік, розцібнув свого портфеля і подав мені аркуш паперу. «Ми з кагебе, – спокійно, без будь-якої емоції пояснив він, – це ордер на обшук». Незабаром зайшов на веранду ще один незнайомець, добре вгодований чоловік. Відрекомендувався начальником Феодосійського кагебе.

– Я – слідчий Сімферопольського кагебе Курганський, – далі вів пояснення високий худий, – якщо ви маєте якісь антирадянські матеріали, можете здати їх самі, це полегшить ваше становище.

Я кляв сам себе за свою безпечність. Щодня я мав намір поховати все, а не поховав, наче якась нечиста сила стримувала мене – ось і дотягнув до такої хвилини.

Іван Драч, Михайло Горинь, Дмитро Павличко. 1989 р.

Курганський витяг із своєї теки папір, написав на першій сторінці заголовок «Протокол обыска», поставив дату: «4 сентября 1966 года г. Феодосия» і почав записувати все, що перед ним лежало. Тим часом кагебісти перевертали мою бібліотеку, відклали всі рукописні та машинописні тексти, старі українські видання.

Всього кілька днів минуло відтоді, як поїхав додому Горинь Михайло, який разом із своєю дружиною Олею відпочивав у мене. Перед його від'їздом ми з ним побували в Коктебелі. Там, на березі моря, є будинок відпочинку письменників. Ми зустрілись з Іваном Драчем та Дмитром Павличком. Після коротких міркувань вирі-

шили влаштувати мандрівку по горах Карадагу. Товариство складалося з цих двох поетів, письменника Романа Іваничука, Павличкової дружини, Гориневої дружини, Гориня та мене. Ми пройшли узгір'ям Карадагу, обійшли Святу гору. Під Чортовим пальцем, на відпочинку, зав'язалася розмова.

– Як тяжко нам писати тепер твори, – висловив думку Павличко, – в твір вкладаєш хіба соту частку власної думки, а решта все чуже.

– Ото якби було хоч одне безцензурне видавництво на всю Україну – дихнулося б легше? – спитав я.

– Е-е-е, якби-то... – не доказав Павличко.

Всього кілька днів минуло відтоді, як поїхав додому Горинь Михайло, який разом із своєю дружиною Олею відпочивав у мене. Перед його від'їздом ми з ним побували в Коктебелі. Там, на березі моря, є будинок відпочинку письменників. Ми зустрілись з Іваном Драчем та Дмитром Павличком. Після коротких міркувань вирішили влаштувати мандрівку по горах Карадагу. Товариство складалося з цих двох поетів, письменника Романа Іваничука, Павличкової дружини, Гориневої дружини, Гориня та мене

ФОТО З ВІКІПЕДИЇ

На другий вечір вони приїхали. Я пішов у свою робочу кімнату, саме в ту, де тепер так гарячково іде трус, взяв ту саму теку, яку так ретельно перетрушують чекісти. На палітурці теки було написано «А. МОНАСТИРСЬКИЙ». Я показав теку гостям і сказав: «То ще Козьма Прутков сказав: «Не вір очам своїм». Так і тут. Написано «Монастирський», а ви цьому не вірте. Тут є і Драч, і Павличко, і ще дехто».

Незабаром стало вже зовсім темно на дворі і наші гості почали збиратися в дорогу.

– Ви ці речі поховайте добре, бо так небезпечно їх тримати, – сказав Павличко, коли вони вже сідали до машини.

– Ми надіємося, що ці речі переможуть, бо за ними правда, – відповів я, а сам собі подумав, що поховати їх треба було вже давно.

І не поховав.

Мене непокоїло інше: муки моєї дружини Ганнусі. Ми не так давно побралися з нею. Неповних три роки живемо ми під одною стріхою. То в'язниці і табори, то війна, то навчання в інституті, то будівництво хати у Феодосії. Не було коли думати про своє сімейне життя. Та, правду кажучи, в ті роки моєї сумної молодості я не дуже й прагнув до нього. Зі своїх юнацьких спостережень і переживань я виніс думку, що в наших

життєвих умовах неможливо творити сімейне щастя. А ще, правду кажучи, не хотілося мені розпорощуватися у сімейних дріб'язках, не зробивши чогось такого, чого варта нескорена людина. Так думав я до свого 43-річного віку. А потім все-таки одружився – раптом і несподівано. Вона мене полюбила жертвовною любов'ю, такою, що тепер мені ставало страшно, як вона все це перенесе.

Шкода було й матері. Та мати моя була ніби загартована у таких нещастях. Вона пережила мій арешт 1937 року, арешт мого старшого брата Сергія 1939 року, смерть нашого батька, відсутність чуток про мене протягом усієї війни, мобілізацію мого молодшого брата Вадима до армії, смерть Сергія... Мати заперечувала, пояснювала, що її кімнати – це окрема квартира, що вона живе незалежно від нас, але на ці пояснення ніхто не зважав. У кімнатах матері трус тривав недовго, там не було стільки книжок, як у нас, і чекісти не знайшли там нічого.

...Треба сказати, що ніхто з цих кагебістів не вмів говорити українською мовою. Можливо, Васютенко колись говорив, бо в його вимові трохи відчувався український акцент. Інші ж уміли читати, але розмовляти не могли, а Курганський і читати не вмів. Так що зі змістом конфіскованої літератури не був ознайомлений, а виконував свій обов'язок сліпо, механічно.

...Мене знову везли. Машина виїхала за межі міста на московське шосе, а потім повернула у напрямку аеропорту.

– Куди ж це ви хочете мене запровадити? До Києва?

– Може, ще й далі. Повеземо вас на вашу батьківщину.

– Моя батьківщина недалеко, ось тут за Перекопом. А в Криму живемо ми давно. Маю навіть довідку з 1934 року про те, що я – кримський житель. Мій батько похований ось тут у Сарабузі під Сімферополем. Ми не з тих, що приїхали на місце виселених.

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

ХТО ВІН НАСПРАВДІ?

Війна розвідслужб – невід'ємний, наче тінь, компонент будь-якої війни. Не було винятком і кровопролиття 1918–1920 рр. Без розвідки військо сліпе й глухе, а побити сліпого та глухого неважко. Багато хто дивився телевізійний фільм «Ад'ютант знають, хто був реальним прототипом його головного героя. Про деякі таємниці столітньої давнини – читайте у розвідці нашого кореспондента.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА
СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета
Виходить із 31 грудня 1992 року
Свідоцтво про реєстрацію КВ №12042-913ПР від 30.11.2006 р.

Засновники

Міністерство культури України
Всеукраїнське товариство
«Просвіта» імені Тараса Шевченка
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець

Національне
газетно-журнальне
видавництво

Генеральний директор
Андрій ШЕКУН

Головний редактор
Віктор Мерджинський

Дизайн та верстка
Марк Канарський,
Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Типографія «Від А до Я»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не завжди поділяє
думки авторів публікацій,
відповідальність за достовірність
фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються
і не повертаються.
Редакція залишає за собою
право скорочувати публікації
і виправляти мову.
Зміст газети поширюється
на умовах ліцензії СС ВУ 3.0,
якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету

Передплатна ціна на 2018 р.:
на 6 місяців – 153,56 грн.
на рік – 304,52 грн.

У передплатній ціні враховано
вартість доставки до вашої
поштової скриньки і вартість
оформлення абонементу.

Передплатний індекс
90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірною

46

820157 940020